

7-9 YAŞLI UŞAQLARIN FUTBOL TEXNİKASININ TƏLİMİNİN TƏKMİLLƏŞMƏSİ

dos. İ.S. Əliyev^{1a}, M.O. Kərimov^{1b}

¹Azərbaycan Dövlət Bədən Tərbiyəsi və İdman Akademiyası

^ailgar.aliyev@sport.edu.az, orcid.org/0000-0002-1798-8014

^bmahammad.karimov2021@sport.edu.az, orcid.org/0000-0001-5285-2318

Nəşr tarixi

Qəbul edilib: 15 sentyabr 2022

Dərc olunub: 27 dekabr 2022

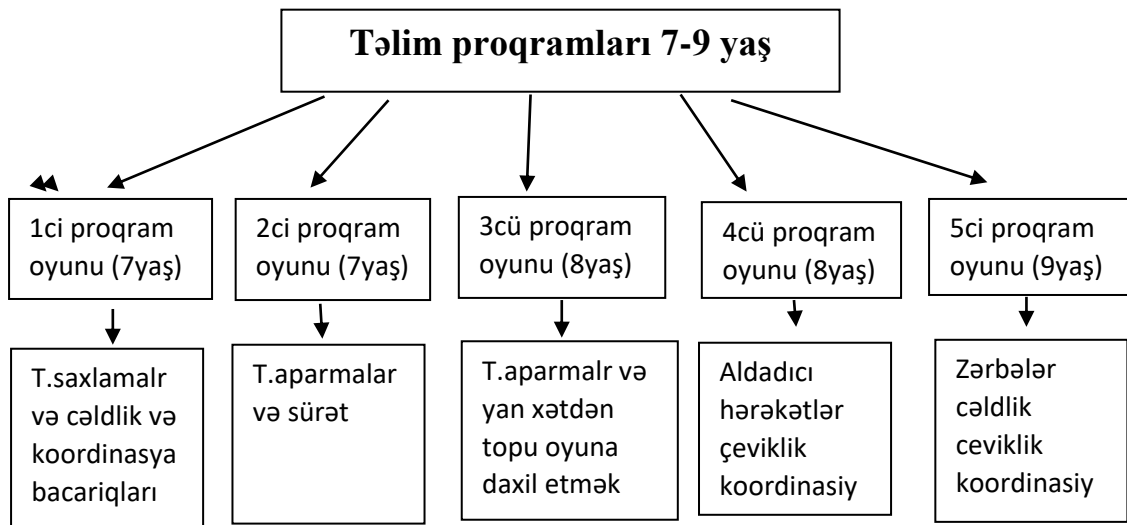
© 2021 ADBTİA Bütün hüquqlar qorunur

Annotasiya. Məqalədə 7-9 yaşlı uşaqların futbol texnikasında texniki fəndlərin tərbiyəsində ən öndə problemlərdən biri kimi uşaq futbolunun təşkil və formalaşma imkanları, onun məzmun və metodikasının yeni modern inkişaf mərhələləri, interaktiv və təmrinlər sistemində istifadə olunan muasir yanaşma keyfiyyətlərinin təkmilləşdirən amillərdən bəhs olunur.

Açar sözlər: 7-9 yaşlı uşaqlar, təlim-məşq, bacarıq, oyun vərdişi, oyun texnikası, futbol xüsusiyyətləri, ustalıq səviyyəsi.

Futbolda planlaşdırılmış təlim prosesinin məqsədi uşaqların (7-9 yaş) təlimi və hərəkəti vərdişlərin formalaşdırmaq həmçinin oyun fəaliyyətində istifadə etdikləri texniki fəndlərin

yüksək ustalıqla etmələrini təmin etməkdir. Texniki fəndlərin oyun prosesində istifadə olunması icrası və təkmilləşdirilməsi bir qədər mürəkkəb şəraitdə baş verir. Ona görə də hərəkəti qabiliyyətlərini dəqiqliyini, sürətini və məqsədayönlü icrasını yüksək məharət səviyyəsinə çatırmaq çətinləşir (1, 2). Bunun səbəbi isə belə əsaslandırılır ki, emosional atmosferdə bir çox təzyiqlə altın da olan (tamaşaçıların, rəqibin vaxt məhdudluğu və s.) texniki fəndlərin və hərəkəti vərdişlərinin dəqiq icrası çətinləşir (3). Təlimlərdə irəli sürülən yeni yanaşma, metodika olaraq təlim proqramları bu texniki fəndlərin düzgün və dəqiq icrasına köməklik edəcəkdir (4). Belə ki təlim prosesi 7-9 yaş uşaqlarda tədrisin əyani, olaraq həyata keçirilir. Bu ardıcılıqla texniki fəndlərin təlimi hərəkətin hissə-hissə, müxtəlif nümunələrlə, asan icra edilə biləcək formada göstərilir (5). Təlimin bu formada tətbiqi onun keyfiyyətini, səmərəsini və dəqiqliyini artırması olur (Şəkil 1).

Şəkil 1.

Təlimin keyfiyyətini artıran proqramları və onların ardıcılığı (futbol hazırlıq qrupu 7-9yaş)

Yuxarıda ki göstərilən şəkil də 7-9 yaşlı uşaqlarda texniki fəndlərin təlimini müasir metodika ilə həyata keçirilməsi qeyd olunur. Belə ki texniki fəndlərin icrası ardıcılığı: topu saxlamalar, topu aparmalar, topu almaq, aldadıçı hərəkətlər, zərbələr kimi xarakterizə olunur. Bu texniki fəndlərin təlimi ilə paralel olaraq fiziki keyfiyyətlər cəldlik, çeviklik və koordinasiya bacarıqları tərbiyə edilir. Başqa bir təlim yanaşması ondan ibarətdir ki hər bir təlim proqramı oyunla başa çatır (3x3, 4x4, 5x5). Çünki uşaqların texniki fəndlərin mənimsəməsi oyunlarla yoxlanılır və səhvlər düzəldirilir. Oyublar vasitəsi ilə uşaqların texniki hazırlıq səviyyəsinin yoxlanılması və onların bacarıqları, buraxılan səhvlər təhlil edilməlidir. Növbəti oyunda bu səhvlər üzərində düzəlişlər aparılır və texniki fəndlərin daha düzgün və dəqiq icrası həyata keçirilməlidir. Beləliklə, 7-9 yaşlı uşaqların texniki fəndlərin icra mexanizmi oyundur (iştrakçıların sayına görə 2x2, 3x3, 4x4, 5x5). Məsələn: "1ci təlim proqramı, top saxlamaq, cəldlik və koordinasiya bacarıqları, oyun 3x3 hərəkətlərini 7 yaşlı uşaqlar icra edirlər". Beləliklə, tədqiqatın təsnif etdiyi 5 pilləli təlim proqramlarını belə həyata keçirilir. Əlbəttə, bu formada uşaqların texniki hazırlığına nəzarət etmək məqsədlə istifadə edilən bu üsulların tətbiqinin başlıca hədəfi buraxılmış səhvlərin aşkar edilməsi və onların təlim prosesində yüksək səviyyədə tərmilləşdirilməlidir. Çünki texniki hazırlıq səviyyəsi onun ifaçılıq formasını müasir futbolun tələblərinə uyğun olacaq sürətdə icra edilməlidir. Bunu üçün isə uşaqların topla hərəkətinin nəzarətə götürülməsinin 3 istiqamətini bilmək vacibdir:

1. Oyunla uşaqların imkanlarını göstərə bilməsi dinamikasını izləmək onların oyun fəaliyyətinə nəzarəti həyata keçirmək.
2. Futbolçuların oyun funksiyasına (ampulasına) uyğun olaraq komandaların kompleksləşdirilməsini həyata keçirmək məqsədi ilə müxtəlif şəraitdə toplu məşqlərin səviyyəsinin saxlamaqla onların hazırlığına nəzarəti həyata keçirmək.
3. Topla hərəkətlərin keçirilməsinə və onların keyfiyyətlə icrasına nəzarəti həyata keçirmək. Futbolçuları oyunda topla hərəkətini futbola məxsus xüsusiyyətlərinə görə idarə

edərkən, ilk növbədə texniki hərəkətlərin səmərəliliyini onların texniki və fiziki imkanlarına görə müəyyən edilir. Odur ki onların kompleks formada dəyəndirilməsi topla hərəkətlərin göstəricilərinin diferensiallaşdırılması şəklində aparılmasıdır. Çünki bu formada alınan nəticələr, müşahidə yolu ilə aparılır və etibarsız sayılır, çünki oyunun içində baş verənlər rəqibin müqaviməti, topun sürəti, hərəkətin icra tezliyi kimi faktorları nəzərə almadan bu nəticələri real hesab etmək olmaz. Ona görəki oyun texnikasının tətbiqi şəraiti təkcə oyuncunun motorikasından deyil, eləcə də psixologiyasından aslıdır. Futbol texnikasının icrası zamanı uşaqların texniki hərəkətlərin icra səviyyəsinə təsir edir. Belə ki uşaqların oyunda icra etdikləri texniki hərəkətlərin səviyyəsinə onun keyfiyyətinə meydana olan bəzi təzyiqlər olmaqla, yaranan boşluqlar, rəqibin davranışı, tamaşaçıların təsiri və oyunçunun psixoloji vəziyyəti təsir etmiş olur. Oyunçuların xüsusilə də uşaqların (7-8-9 yaş) oyunda icra etdikləri texniki fəndlər heç də istənilən keyfiyyətdə olmur. Heç də icra mexanizmi tkmilləşməmiş texniki fəndlər ifaçılıq bacarığını bu qədər itirmiş olular. Uşaqların texniki hazırlığını ölçmək üçün bəzən məşqlər differensiallaşdırılmış yanaşma usulunu tətbiq edirlər. Bir çox metodiki yanaşmalar texniki imkanların artmasına və onun icra səviyyəsinə təsir edir. Onlar aşağıdakı şəraiti nəzərə almalıdır:

1. Texniki fəndlərin oyunda icra şəraiti tez-tez dəyişdiyindən bu texniki fəndlərin icra keyfiyyətində dəyişmiş olur. Oyunun sürəti və texnikasının icra tezliyi dəyişir.
2. Oyunun gedişində rəqibdən dar bir sənədə top alan oyunçu tez bir zamanda texniki fəndlə onu uzaqlaşdırmalıdır.
3. Sürətli oyun və sürətli düşüncə müasir futbolun tələblərindən biridir, amma bunun üçün bu yaşda olan uşaqların morfofunksional hazırlığı olmalıdır. Tədqiqatın gəldiyi nəticələr yuxarıda qeyd olunan fikir və rəylər çox ciddiyyə alınmalıdır. Çünki tədqiqat 7-9 yaşlı uşaqların texniki təliminin həyata keçirərkən texniki fəndlərin icrası kəmiyyət və keyfiyyət dəyərini qiymətləndirməyini ən

sadə forması olan oyunlardan istifadə edir. Bu oyunlarda uşaqların fərdi hazırlığı, onların xüsusiyyətləri nəzərə alınmalı, oyunda icra etdikləri texniki fəndlərin səmərəliliyi artır. Uşaq yaşlarında təməli qoyulan bu texniki fəndlərin tətbiqi və onun metodologiyasının işlənilib hazırlanması futbol elmində hər zaman öz aktuallığını qoruyub saxlamışdır. Uşaqlarda bir çox topla olan hərəkət və davranışların nəzarətin qiymətləndirilməsində bu cəhətdən çox əhəmiyyətli sayılmalıdır. Bu prosesdə əsas məqsəd 7-9 yaşlı uşaqlarda texniki fəndlərin təlimini fərdi xüsusiyyətlərinin differensiallaşdırma metodu ilə qiymətləndirməklə bir daha futbolda texniki fəndlərin təlimində fərdi xüsusiyyətlərin araşdırılması əsas vəzifə kimi götürülməlidir. Belə ki

- fərdi bacarıq və qabiliyyətlərin texniki fəndlərinin təlimi ilə əlaqələrinin müəyyən edilməsinin, ölçü vahidlərinin öyrənilməsi və tətbiqi.
- texniki fəndlərin təliminin fərdi xüsusiyyətlərlərinin əsaslarının, bacarıq və qabiliyyətlərinin formalaşmasının təşkili.

Nəzərdə tutulan elmi-metodiki mənfələrin təhlilini isə aşağıdakı metodlarla aparmaq olar

- sorğu-sual
- anketləşdirmə
- pedaqoji müşahidə
- oyun fəaliyyətinin qeydə alınması və ideyası
- pedaqoji normativlər və testlər
- riyazi təhlil və statistika

Futbolda oyun fəndlərinin əsas obyektini "VƏTƏN" UGİM-nin hazırlıq qrupası, 7-8-9 yaş qrupası. Təməli qoyulan texniki fəndlərin öyrədilmə metodikasının hazırlanması bu işin praktikası əhəmiyyətlidir.

Məqalənin **elmi yeniliyi** onun izahı olunur ki, aşağı yaşlı uşaqlarda (7-8-9 yaş) texniki fəndlərin öyrənilməsi metodikası hazırlanmışdır.

Nəticə olaraq onu qeyd etməliyik ki ibtidayi hazırlıq qruplarında futbol texnikasının təlimi olunmasını fərdi xüsusiyyətlərin araşdırmaqla belə qənaətə gəlmişdir ki uşaqlarda texniki hazırlıq, xüsusilə də 7-9 yaşlarda fərdi xarakter daşıyır və təzimləndirilməsi oyun fəaliyyəti ilə həyata keçirilir.

ƏDƏBİYYAT

1. **Вайров Р.К., Әliyev İ.S.** *Futbol*. (dərslük). Bakı. 2012, s.423.
2. **Алиев И.С., Гаджиев А.М, Алибекова С.С.** *Анализ особенности динамики физиологических показателей подростков в процессе футбольных занятий*. Евразийский Союз Ученых Россия, г. Москва 2019. Международной научно-исследовательский журнал 12/69. Выпуск том №2, с. 4-9.
3. **Белайд Моджахед** *Совершенствование соревновательной деятельности футболистов на основе сопряженной физической и технико-тактической подготовки*. Белайд Моджахед, Т.А. Селитренникова. «Культура физическая и здоровье». 2015, № 4 (55), с. 61-64.
4. **Джиоев А.Ю., Денисенко Ю.П.** *К вопросу интегральной тренировки у юных футболистов*. Успехи современного естествознания. 2013, № 10, с.57-57; URL: <https://natural-sciences.ru/ru/article/view?id=32946> (дата обращения: 28.10.2022).
5. **Китманов В.А.** *Развитие физических качеств футболистов после использования прерывистого силового метода в подготовительной программе 35 дней*. В.А. Китманов, Белайд Моджахед. «XVIII Державинские чтения. Институт физической культуры и спорта»: материалы Общероссийской научной конференции. Февраль 2013 года.

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ТЕХНИКЕ ФУТБОЛА ДЕТЕЙ 7-9 ЛЕТ

доц. И.С. Алиев^{1a}, М.О. Керимов^{1b}

¹ *Азербайджанская Государственная Академия Физической Культуры и Спорта*

^ailgar.aliyev@sport.edu.az, orcid.org/0000-0002-1798-8014

^bmahammad.karimov2021@sport.edu.az, orcid.org/0000-0001-5285-2318

Аннотация. В статье говорится о возможностях организации и формирования детского футбола как одной из важнейших проблем обучения техническим приемам в технике футбола детей 7-9 лет, новых современных этапах раскрытия его содержания и методология, а также факторы, улучшающие качества современного подхода,

используемого в системе интерактивов и упражнений.

Ключевые слова: *дети 7-9 лет, подготовка, мастерство, игровой навык, техника игры, футбольные характеристики, уровень мастерства.*

IMPROVEMENT OF FOOTBALL TECHNIQUE TRAINING OF 7-9 YEAR OLD CHILDREN

ass. prof. I.S. Aliyev^{1a}, M.O. Kerimov^{1b}

¹ *Azerbaijan State Academy of Physical Education and Sport*

^ailgar.aliyev@sport.edu.az, orcid.org/0000-0002-1798-8014

^bmahammad.karimov2021@sport.edu.az, orcid.org/0000-0001-5285-2318

Annotation. The article talks about the possibilities of organization and formation of children's football as one of the most important problems in the education of technical tricks in the football technique of 7-9-year-old children, the new modern stages of discovery of its content and methodology, and the factors that

improve the qualities of the modern approach used in the system of interactive and exercises.

Keywords: *7-9 year old children, training, skill, game habit, game technique, football characteristics, mastery level.*